

ጠብላሕታይ፣አብ ጉዳይ ሕንጻ-ተፋቀሩ

====////====////====

#ሎሚ ምዕልቲ ሮብዕ ዕለት 06 ወርሒ ምያዝያ 2022 ዓ/ም/ፈ-ምስ እኒ ዶ/ር ዳኒኤል ተፈራ፣ማማ ወሀበት ተወልደመድህን ምስ ማማ ርብቻ ቴዎድሮስን ብዝነበረና ቆጸራ መሰረት፣ ናብ ሕንጻ-ተፋቀሩ ጎቢናዮ አሎና።ንግደ ሓቂ ታሪኽ ከም ዝፈቱን ዘድንቕን ሰብ መጠን ንሕንጻ-ተፋቀሩ ምስ ስድራ-ቤት እንዳ ሚካኤል ብሩ ዝኮኑ ግዳሳት ወለዲ ሓቢረ ብምዕዛብይን ታሪኽ እቲይ ሕንጻን ዋንኡን ኣድሂቡ ምስምዐይን-ተድላይ ወሰን የብሉንዮ።

እቲይ ሰዓት 2 ድሕሪ ቐትሪ (ድሕሪ ምሳሕ ዘሎ ሰዓታት) ዝጀመረ ጉዕዞና፣መገዲ ብትራፊክ ዝተዓጸጸወ ብዘይምንባሩ ዳርጋ ኣብዕ ስራ ደቂቓ ዝኸውን ኣቢልና ኢና በጺሕናዮ።

እቲይ ጉዕዞና ካብ ከባቢ ሾላ ዕዳጋ ተበጊስና።ብመገዲ ቤት ጽሕፈት ፖሊስ ክፍለ ከተማ የካ ኣቢልና፣ንኤምባሲታት ኬንያ፣ኢንግሊዝን ሩስያን ሓሊፍና-ንገዲም ቤት ትምህርቲ ከኮበ ጽባሕ ጎሲና፣ንየማን ገፅና ናብ ኣንፈት ኤምባሲ ጀርመን ኣበልና።

ገና መገድና ቀጻሊ ብምንባሩ ድማ ካብ ኤምባሲ ጀርመን ድማ ንመካነ ሕሙማን `ጦር ሀይሎች` ብምርጋፅ ንፀጋም ገጽኻ ጎደና ኤርትራ ኣሎ፤ንሕና ንላዕሊ ገፅና መገድና ብምቕፃል ኣብ ዝለዓለ ዓቕብት ምስ በጻሕና-ነቲ ንከተማ ኣዲስ ኣበባ ኣነፃሩ ዘርእይ ዳራ ዳርጋ በጻሕናዮ።ንመኪና ዝኸውን መገዲ ዳርጋ ይውዳእ ብምንባሩን መልክዕን ትርኢትን እቲይ ሕንጻ ከምቲ ቐድሚ ፍርቂ ዘመን እኒ ዶ/ር ዳኒኤል ተፈራ ዝረኣይዎ ብዘይምንባሩ፣ከነጣልል ነይሩና።

ኣነ ንኡስ ኩሉም ብምኳነይ ድማ ነቶም ኣብ ትሕቲ እቲ ህንጻ ከይኖም ቤቶም ዝዕርዩ ዝነበሩ ተወከስክዎም።

እቶም ነቲ ሕንጻ ዝሓበሩና፣ንሓደ ኣትክልተኛ እቲ ሕንጻን ወድ እቲ ከባብን ግዲ ነጊሮሞ፣አብ መንጎ እናተሃንፊጸ መፀና።
=(ኣብ'ዛ ስእሊ መራሕ መኪና ንማማ ርብቻ ዝሰኣሎ ኣሳእል እናርኣየን ከሎ ዘርእይን ማማ ወሀበት ምስ ፋኑስ ድማ ብዛዕባ እቲይ ህንጻ ኣመልኪተ እናውግዓ ዘርእይ`ዮ።)

ንሕና ድማ እቶም ኣብቲይ ሕንጻ ዝነበሩ ኤውሮጳውያን ሰብ ሓዳር ወይ ደቂሶም ወይ ኣብ ዕረፍቶም ሰዓት ብምንባሩ መስለኒ፣ንሓንቲ ሰራሕተኛ እቲ ሕንጻ ዝኮኑት 3 ኣጉባዝ ኣካልብ ጀርመን ዝመስሉ፣ተሃንዲዶም ብዝመጹና፣አነን ደክተርን ኣብ ዘሎናዮ ደው በልና።

እታ መንእሰይ ዝኮኑት ንል-ኣንስተይቲ፣ ደሓር-ኣብ ወግዕታትናን ሌላናን ስማ ፋኑስ ምኳኑ ዝሓበረትና፤እቶም ኣካልብ ተመጣጢሮም ከይጥሕሩና መስለኒ፣እናጎየየት ናባና ገጸ ተሃንፊጸ መጸት።

ንሕና ግን ኢጋጣሚ ከብይት ኣይሰንበድናን፣ ወላ`ውን ከይተደጋፅና ብምጽናሕና ርእያ-ናብ ሕቶኣ ብቕንፍፅ ኣተወት።

ንሕና ኸኣ መምጽኢና ምኽንያት ኣሕፅር ኣቢልና ነጊርናዮ። ከም ትዕዘብተይ ተኸብይኩልካ መንግሥቲ `ንመናፈሻ (ፓርክን) ሕንጻ ቤተ-መንግስቲ ንምህናፅ ኣሊኑ ይጓዩይ ኣሎ መስለኒ!` እዙይን ካልእን ዝቐሰቦ ናዕታ ስምዒት ዘምስል~ `እዙይ ገዛና እዩ እሞ ከነምልሶ ኢና መዲእና ዘሎና!` ክንብሎም ዝመጽእና መሲልዎም ምንባሩ ምስ መቃን ጊዜ ተግዚቦ'ዮ።

እንተከኣ መመጺእና ምኽንያት ማማ ርብቃን ዶ/ር ዳኒኤል ቋንቋ ጀርመን ከም ልቦም ስለ ዝክእሉ ምስ`ቶም ጀርመናውያን ነበርቲ እቲይ ህንጻ ክዛረቡ ጀሚሮም-ሲ፣እቶም ጀርመናውያን ተሃንጥዮም ክሰምዑ ኣነ ድማ ኣሳእል ክስእል ብምፅናሕን ነቲ ኣትክልተኛ ክሰምዖን ኣደ ኣደ ሕቶታት ክሓቶ ዓለመ ኣልግስ ኣቢልና ናብ ጥቃ ~"ተፋቀሩ" እትብል ፅሕፍቲ ዘላታ ከብይና ነቶም ኣባንብዩ እናረኣኩን ክሰምዖ ድሕሪ ምፅናሕይ ዕማመይ ዓሚመ ተጸንበርናዮም።

እቲይ መኩርያ ፀጋዩ ከም ዝከኣ ስሙ ከም ዝከኣ ዝሓበረና ኣትክልተኛ፣ እቲ ሕንጻን ነባሪ እቲ ከባቢ ዝከኣ ወከፍ ኩነታትና ምስ ፈለጠ ናብ ወግዑ ኣተወ።

ከም ወግዒ ኣቶ መኩርያ ድማ ኣባሓጉኡ ኣገልጋሊ ኣቶ ሚካኤል ብሩ ምንባሮምን እዙይ ትርእዮ ዘሎኻ (ዝዕረይ ዚነበረ ዘሎ ገዛውቲ) እናመላከተ-"ማእሰር ኣፍራስ እዩ ነይሩ።" በለና። ኣቶ ሚካኤል ብሩ ርህሩህን ለጋስን ሰብ ብምባሮም ነቶም ኣገልገልቶም ካብቲ ቤተ መንግሥቲ ዝመስል ዝነበረ ቤቶም መሬት ከም ዝሃብዎም፣ ገሊኦም ሙሉእ ዘመናም ከም ዝነበርዎን ገሊኦቶም ድማ ንወልድ ወለዶኦም ኣውራሶሞ ይነብሩ ምህላዎም ፀወየና።

ንግደ ሓቂ ኣቶ መኩርያ ጸጋዩ ካብ ብሔረሰብ ጉራጌን ኦሮሞን ሓረግ ትውልዲ ዝመዘዙ ከብይናም ካብቶም ብርክት ዝበሉ ሰራሕተኛታት እቲ ሕንጻ ዝከኣ ሓደው ኣባሓጉኡ ምኳናም ነቲ ሕንጻ እናእጉብወየኒ ከሎ ኣውጊዑኒ እዩ።

እቶም ሰብኣይን ሰበይትን ዝከኡ ጀመርናውያን ድማ ብዛዕባ እቲይ ሕንጻ ታሪኽ ብምስምዖምን ናይ ቀረባ ኣዝማድ ዝከኡን ቕድሚ ፍርቂ ዘመን ኣቢሉ መንእሰያት ከኖም ብእግርም እናጎዩዩ ዝገብንዎምን ቤተሰብ ዝሓትሉን ህንጻ ምኳኑ'ዩ።

እዙይ ምስክርነት እዙይ ካብ ኣፍ መሰካኽር ዶ/ር ዳኒኤል ተፈራን ካብ ኣፍ ማማ ርብቃ ቴድሮስን ከኣ ካብተን ቆቃሕ-በርሀ ዝከኣ ኣስተውዓሊትን ዘካሪትን ኣዴና ማማ ወህበት ተወልደመድህን (ጓል 92/3) ዝከኣና፣ ብቁንቋ ኢንግሊዝ መብርሀን ዕላላትን ብምስምዖም ልዑል ተመስጦ ከም ዝሓደሮም ካብ ገጸም ይንበብ ነበረ። ደሃር እውና ምስ ሓተትክዎም ግብረ-መልሶም መጥዮሙኒ እዮም።

መራሕ መኪና ስእሊ ንማማ ርብቃ እናሰኣለ ዘርእ'ዩ።

=(አብ'ሃ ስእሊ እዚአ፡አቶ መኩርያ ፀጋየን ክልተ ጀርመናውያን ሰብ ሓዳር፣ዶ/ር ዳኒኤል ተፈራን ማማ ርብቻ ቴዎድሮስን ተርእይ'ያ።)

ከታ ሎሚ ዝገበርናዮ ጉዕዞ ናብ ህንጻ ተፋቀሩ-አቶ ሚካኤል ብሩ ከመይ ዝበሉ ፈታዊ ስድራቤቶም ሰብን ምንባሮም ምስክር ምርካባይ ይኹን፤

(=እዛ ስእሊ እዚአ ካብ ኣንፈት ልደታ ቤተ ክርስቲያን ከይንኻ ዝተላዕለት ቕላዕ ስእሊ እያ።)

እቲ ጀርመናዊ ደሞም ደማ ካብ መልክዕ ንል ንሎም ዝከፍ ክብርቲ ወይዘሮ ኣይዳ ምራያይን ኣሳኢል ሰኒደን ዝሕዛን ስእልታት ምዕቃብን ምስኣልን ዝፈትዋ ዝነበራ ኣደ ምርካባይ ደማ ንተድላይ ካልእ ተድላ ወሲኹሉ እዩ።

ብሓፂር ነዙይ ሎሚ ዝገበርናዮ ጉዕዞ፣አምላኽ ኣገባጊቡልና ስለ ዝከፍ ዕውት ዑደት ኢና ኣካይድና።ተመሥገን ፈጣሪ እብል።ዕግበትን ስንቕ ታሪኽን ክረክብ ብምክእልይ!

#እዚ ኣብ ስእሊ ትርእይዎ ዘሎኹም ሕንጻ፡ “ሕንጻ ተፋቀሩ” ቅድሚ ሚእትን ዓሰርተ ሸውዓተ (117) ኣቢሉ ዝተሃንጸ እዩ ዝብል ወግዲ ካብ ኣፍ ዶ/ር ዳኒኤል ሰሚዕዎ ኣሎኹ።እዙይ ሕንፃ እዙይ፡ኣብ ጥቓ ኤምባሲ ጥልያን ከባቢ ቀበና-ኣዲስ ኣበባ ተደኸኑ ዝርከብ ሕንጻ እዩ።

#ዋና እዚ ህንጻ፡አቶ ሚካኤል ብሩ እዩም ነይሮም።ቋንቋታት ጥልያን፣ጀርመን፣እንግሊዝን ኣዝዮም ዝመልኩ ብምንባሮም ደማይ ንመንግስቲ ምኒሊክን ንመንግስቲ ጃንሆይን ከም ሓደ ቶርጓመይ (ኣነጋጋሪ በቲ ሸዑ ዝነበረ ቋንቋ) ከይናም እዩም።

#ኣዲኦም ንኣቶ ሚካኤል ብሩ፡ኣብ 1860 ሃጺይ ቴዎድሮስ ቀይዶምም ካብ ዝነበሩ፡መልእክተኛታት ሃይማኖት (ምስዮናውያን) ካብ ሓበሻ ዝወለድዋ እያ ነይራ።ነዚእውን ኣብ መክያምን ኣብ መልክዕ ንል ንሎም ዝከፍ ወ/ሮ ኣይዳ ከፍ ኢሉ ዝረኣይ መሰለት'ዩ።

#ኣቶ ሚካኤል ብሩ፡ካብ ባጽዕ ናብ ከረን ካብ ከረን ናብ ባጽዕ ምስ ስድርኦም ከለል እናበሉ ትምህርቲ

ዓለምን ትምህርቲ ቀለምን ቀሲሞም፡ክእለት ቋንቋታት ስለ ዝነበሮም፡መንግስቲ ኢንግሊዝ ኣብ ዓደን-የመን ቶርንግሚ ገይሩ ኣስሪሕዎም እዩ።

#ብድሕር፡ዚ ናብ ኣዲስ ኣበባ መጽአም ኣብ ንቅድሚ ንጉስ ሚኒሊክ ሞጎስ ረኽቦም፡ከም እሙን ቶርንግሚ ኣብ ገለ-ገለ ድማ ኣገልጋሊ ቤተ መንግስቲ ብምዃን ኣገልጊሎም እዮም።

ንሓዎም ኣቶ መንገሻ ብሩ ወልቃይቲ፡ካብ ባጽዕን ከረንን ዝሰርሕሉ ዝነበሩ ሞያ ምምህርናን ንስድርኦም መታን ንክብሪ ሃገርን መንግስትን ክብሉ ሃረርትኦም ክፍፅሙ ዓሊሞም መገሸኦም ጀመሩ።

ንማማ ሰሎሜን ደቆምን ገዲሮም ኸእ እግሮም ናብ ኣዲስ ኣበባ ኣበሉ።ከም ኣገላልጻ ታሪኽም ድማ ካብ ባፅዕ ናብ ዓሰብ፣ካብ ዓሰብ ናብ ጁብቲ ብምኻድ-ኣብ መወዳእታ ናብ ኣዲስ ኣበባ ብመገዲ ባብሩ ኣቢሎም ከም ዝተጓዙ፣ኣብቲይ ንወዲ ወደም ዝኩን ኣቶ በቀለ ንቅድሚ ዕረፍቶም ወድ 100 ኣብ ዝነበርሉ እዋን ዘዘንተውዎን ሻቡ ዝተፃሕፈን ፅሑፍ የውስእ እዩ።

ኣቶ መንገሻ ኣብ ጉዳይ ቤተ ማሕተምን ምስ ምትካል ኣብያተ ማሕተም ብዝነበሮም ዓሚዮቕ ተመኸሮን ፍልጠትን፡ ኣብ ግምት ኣትዩ፡ብመንግሥቲ ሚኒሊክ ብኸልጡፍ ናብ ኤውሮጳ ተላኪኹም ኸዱ።

ኣብ መንገሻ ልዑል ሥነ ምግባርን ግብረገብነትን ዝተላበሱ ሰብ ብምንባሮም፣ብመሰረት ቆጸርኦም ናብ ጀርመን፣ፈረንሳን ዓዲ እንግሊዝን ብምጋሽ፡ቤት ማሕተም ኣብ ኣዲስ ኣበባ ክትኸል ወሳንን ቀላስን ተራ ዝገበሩ ወከፍ እዮም።እቲ ምስኦም ዝተልኣኸ ወከፍ ግን ኣብዝበዝሓ ቆጸራታት ኣብ ጊዚኡ ኣይርከብን ነበረ።ምኽንያቱ ቆጸራ 19 ክፍለዘመንን መጀመርታ 20 ክፍለዘመን ከመይ ከም ዝነበረ ብዓይነ-ሕልናና እሞ ተመሊሽና ንርኣዮ!

#ብሓጺሩ፡ኣቶ ሚካኤል ብሩን ኣቶ መንገሻ ብሩን፣ካብ ወለዶም ዝጀመረ ዕዮ ምትርጓም ፅሑፋት ምድቀልን፡ናብ'ቶም ዉልዳቶም ዋርሳ-ወረስቲ ብምዃን ብግቡእ ወሪሾሞ ኣብ ንቅድሚ መንግስታት ቶርንግሚን መምሃራንን ከይኖም ዘገልገሉ ኣብነታውያን ሰባት እዮም።

#ኣብ ሕንጻ ተፋቀሩ፡ቅድሚ 100 ዓመት ብርክት ዝበሉ እንሥሳታት ከም ዝነበሩ ዝፍለጥ' ዩ።ሕጅ` ውንኣብቲይ ሕንጻ እቲይ ከም እኒ ኣፍራስ፣ኣባንብዮን ኣካልብ ጀርመንን ወዘተ ይርከቡ እዮም።ብቆልዓይ ኣባንብዮ እናረኣኩን ምስ'ቶም እንሥሳታት እፃወት ግዲ ነይረ-ሓደ ካብ'ቶም ኅብዮታት እግሩ ብመጠኸለሊ ቍስሊ (ጋርዛ) ተሸፊኑ ብምርኣየይ፡ድንጋጽ ተሰሚዑኒ ብዛዕብኡ ብዝሓተትኩ፡ዝብኣ ከም ዝነኸሶ ኣውሲኦሙለይ እዮም።

#ነቲ ሕንጻ ዝነበርዎ ዘሎዉ ጀርመናውያን ሰብ ሓዳር ድማ ደስ ኢልዎም ዝከኣሎም ተሓባቢሪሙናን ኣሳእል እቲ ሕንጻ ካብ ስድራ ቤት ኣቶ ምካኤል ዝኩኑ እኒ ዶ/ር ዳኒኤልን ወ/ሮ ርብቻን ስኢሎም ብምውሳድን ኣድራሻ ብምልውዋጥን ፀደትና ብሰላምን ብጽቡቕን ዛዚምና-ደርፊ ዓድና እናደረፍና ነነብ ቤትና ኣበልና እብለኹም።

= (አብሳላ ስጊሊ እዚኣ ናብ ኣንፈት ኤምባሲ ጥልያን ዝጥምት ዘርእይ እዩ። እዙይ ኣብ ቐድሚኡ ዘሎ ገዛውቲ መእሰሪ ኣፍራስ እንዳ ኣቶ ሚካኤል ዚነበረን ነኣጋፋሪታትን ኣገልገልቶምን ዝተውሃበ ምዃኑ ተሓቢሩ ነዩ።

ወላ እኳ ብመንግስቲ ተወሪሹ ኣብ ምክራይ ተሃለው፣ ንኣይተት ታሪኽ ምውስኡ ግን ግቡእ ዕማም ይመስል እዩ።)

ክቡራትን ክቡራንን ኣንበብቲ፣ ብዙሕ ተበቢኹም ክትከብኑ ትክእሉ ኢኹም ግን ኣይስተውሓድዎ ኢኹም ብምባል-ጠብላሕታይ ኣብ ጉዳይ ሕንጻ-ተፋቀሩን ብኸፊሉ ድማ ገለ ኣላእልን መጠናዊ ሓበሬታን ረኺብኩም ክትከብኑ ተስፋ እገብር።

ኣብ ዝቐጽል ድማ ብዛዕባ ኣማውኣትኦም ዝሰማዕክዎ ብልጭታ ሓበሬታ ሰሚዑ ኣሎኹ እሞ ኣብሲሉን ሓቲተን ክምለሽኩም እትስፈው። ምክንያቱ ጃንሆይ ክንደይ ሞሩጋት ምሁራትን ጸለውቲ ሰባትን ብስምን ብመርዝን ኣቃቢጾምም እዮም። ድንገት ትማሊ ጉዕዞና ኣብ ሕንጻ ተፋቀሩ ዛዚምና-ናብ መንበሪ ቤት እንድ ወይዘሮ ኣይዳ ምስ ኣልገሥና ኣብ ወግዒ ኩነታት ኣማውትኦም ከደጉዐንን ክሕርኑን ኣስተውዒለ እዩ።

እንተከሰ ማማ ወህበት ከም ሓንቲ ጓል ሓርበኛታት (ካብ ምድረ-ሓማሴን ዝመጹ ወላዲኣንን ብእንዳ ኣዲኣን ከኣ ጓል ኣቶ መንገሻ ብሩ ብምዃንን መጠን) በሰላ ዘሎዎን ኣደ ብምዃንን-ኣብ ሕንጻ ሒንን ዝኣምና ሰበይቲ ኣይመስላን እየን። ግን ኣባላት ስድራቤተን በጃ ሃገሮም ዝገበርዎ መስዋእቲ ኣደዳ ተበለፅትን ሓሰውትን ብምዃንን ንሞትን ንሕልፊትን ዝተቐሰቡ ወሑዳት ኣይከሰን እዮም። ኣብ ዝቐፅል ምርምር ገይረ ከቐርቦ ሕራነ ኣሎኒ እዩ።"

ከም ድሌትን ባህግን ማማ ወህበት ተወልደብርሃን መድሕን ንባእስን ቅርሕትን ዓሊመ ዘይከሰንኩሲ ክልተ በደል ከይብደሉን ብኣደዳ ሓሰውትን ሓሳዳትን በጃ ከይኖም-ሲ መሊሹ ታሪኽም ተዳፊኑ ክነብር ድማ ድርብ ሞትን ስቓይን ከይኑ ስለ ዝስምዓኒ እዩ። ስለዚ ወላ ስም ሓሰውትን ቐተልትን ንግዚኡ ኣስማቶም ብካልእ ናይ ፈጠራ ኣስማት ብምጥቃም ንሃገሮም ዝከፈልዎ ከቢድ መስዋእቲ ብደቂ ዓዶም (ሸዋውያን) ከመይ ተጠሊሞም ኣደዳ ሞት ከም ዝከሰኑ ግን ክውሳእን ክዝንተውን ዘሎዎ ይመስለኒ። ርእይቶይ እዩ። ኣብ መቃን ጊዜ ድማ ተኣማሚና ናብ ዳራ ከም ነብፅሖ ይኣምን'ዩ።

ንሎሚ ወደሓንኩም እብል።